

Geologi

Landskabet i den østlige del af Viborg Plantage er en del af en flad smeltevandsdal (Faldborgdalen). Her løb Gudenåen som flod i slutningen af sidste istid. Floden løb dengang via de nuværende lokaliteter Tange, Rødkærbro, Vedsø og Ravnstrup ud i Hjarbæk Fjord. Arealerne er derfor flade og består af magert, udvasket sand. Jordbunden i den vestlige del af plantagen består af blandede moræneaflejringer, hovedsagelig sand og grus.

Plantagens historie

Viborg Plantage er en del af den første storstilede danske skovrejsning, der fandt sted mellem 1780 og 1860: Anlæggene af plantagerne på de store hedearealer langs den Jyske Højderyg. Stendal Plantage mellem Frederiks og Thorning var den første der blev anlagt i 1788. Viborg Plantage var en af de sidste.

Staten overtog arealerne fra Viborg Købstad i 1846 på ret indviklede betingelser. Blandt andet var det et krav, at arealerne skulle være plantet til inden 1. oktober 1856. Det lykkedes næsten, men et af de store problemer var at skaffe arbejdskraft. Man var derfor bl.a. nødt til at lade fanger fra Viborg Tugthus kulegrave heden. De gravede render kan endnu ses enkelte steder i den nordlige del af plantagen (A).

Skydebanen

Den militære skydebane i den østlige del af plantagen (B) blev anlagt omkring 1900 til brug for Prinsens Livregiment i Viborg. I dag benyttes banen hovedsagelig af hjemmevernet, som står for driften af banen og de røde bygninger. Der er adgang forbudt til selve banen. Tidligere hejste man advarselballoner op i flagstænger ved indfaldsvejene til plantagen, inden skydningen begyndte. En af stængerne stod på Ballonhøjen (C), hvor Krathusvej møder Egeskovvej. Når skovens folk arbejdede, kunne de naturligvis ikke se ballonerne. Når det første skud lød, var det derfor om at smide sig på maven og blive liggende, til skydningen holdt op. De oprindelige skydeskiver uden kuglefang blev først afløst af de nuværende volde i 1947.

Viborg Krat

Viborg Krat dækker arealet vest for Krathusvej/Rytterivej (D). Tidligere hed det Bymandsris "bymændenes ris". Her kunne borgerne i Viborg by hente træ. Da staten overtog skoven i 1846, var Viborg Krat ét ud af en række egekrat, der strakte sig fra Gårdsdal Krat i nord til Hald Ege i syd. Den forcede tilplantning af Viborg Hede var imidlertid så dyr at de bevilgede penge ikke slog til. Oberst Riegel, der ledede arbejdet, fældede derfor uden tilladelse egene i krattet for at finansiere tilplantningen. Kernen i Viborg Krat består derfor i dag af bøg, der blev plantet i perioden 1875-87. En rest af det oprindelige egekrat findes længst mod syd i krattet (E).

Krathus

Huset har navn efter sin oprindelige funktion som bolig for Viborg Købstads kratfoged (F). Da staten købte området, blev kratfogeden udnævnt til skovfoged, og Krathus har siden været skovfogedbolig. Der blev opført nye bygninger i 1850, og de to stråtækte længer står endnu. Da stuehuset brændte i 1904 blev det nuværende bygget. Det er tegnet af arkitekt Haack Kampmann.

Fortidens spor

På de privatejede arealer vest for plantagen er fundet spor af næsten uafbrudt bebyggelse fra stenalder til tidlig middelalder. "Jættestuen" (G) i Viborg Krat knytter sig formentlig til en eller flere af disse bebyggelser.

Flere af gravhøjene i plantagen er af ganske imponerende dimensioner. Gravhøjene ligger ofte langs gamle vejspor, og vejen nordpå fra området ved Hald Sø har her tilsyneladende delt sig i flere retninger. I den østlige del af plantagen mødtes de gamle hovedlandeveje fra Kolding/Vejle og Varde. En række af de gamle vejspor kan ses i området nord for Hærvejsstenen (H).

De røde barakker

De røde barakker (I) i det vestlige Hald Ege blev opført i 1917 af Røde Kors som lazaretlejr for syge tyske og østrig-ungarske krigsfanger fra russisk krigsfangenskab. En tilsvarende lejr for russiske krigsfanger blev opført i Horserød i Nordsjælland. Lejrene blev tildels opført for at understrege Danmarks neutralitet under første verdenskrig.

I 1920 blev lejren omdannet til "Folkekuren"; en kuranstalt som primært husede gigt- og nervepatienter. Kuranstalten blev ledet af overlæge P. Videbech. En mindesten for Videbech findes i det lille anlæg "Videbechs Minde" (J) på nordsiden af Videbechs Allé.

Folkekurens område huser i dag bl.a. privatboliger, Hald Ege Efterskole, forsamlingshus og flere børneinstitutioner.

"Haven"

Området langs Kolbækken mellem plantagen og den vestlige del af Hald Ege by kaldes "Haven". Det midterste af området var i sin tid en del af haven til "Lille Amalienborg" syd for bækken, der blev opført som overlægebolig i tilknytning til "Folkekuren".

I området findes flere lave volde. Nogle af dem har været dyrefolde, som muligvis førhen blev brugt til studedrifter. Andre blev brugt som tennisbaner, ligesom der også blev dyrket grøntsager og spillet fodbold i området.

Lergrave og teglværker

Jordbunden i området består mest af sand og grus, men visse steder findes ler af god kvalitet, som har dannet grundlag for mindst to teglværker, som hørte under Hald Hovedgård. For enden af den nuværende Videbechs Allé lå det ene teglværk, som hentede ler fra de talrige lergrave langs østsiden af Egedalen/Rytterivej. Det andet, som lå hvor Teglgårdsvej i dag begynder, hentede ler fra grave i Viborg Plantage.

Stormfald og naturskov

Viborg Plantage er domineret af nåletræ og derfor ret udsat for stormfald. Stormen i 1934 væltede halvdelen af plantagen, i 1981 væltede en tredjedel og igen i 2005 væltede betragtelige mængder.

For at øge stabiliteten og forebygge fremtidige katastrofer, plantes i dag mere løvtræ. Desuden etableres blandede bevoksninger af forskellige træarter og aldre.

Velkommen til Viborg Plantage

Det meste af Viborg Plantage er anlagt på klassisk vis som en plantage med lange, rette linjer. Alligevel byder plantagen på mange smukke naturoplevelser.

På kortet kan du finde 4 afmærkede naturstier i området, men kortet kan også benyttes til at planlægge dine egne ture.

God tur!

Ridning: Der er et veludbygget net af ridestier i plantagen, som er forbundet med flere ridestier længere sydpå. En særlig folder over ridestierne kan fås ved henvendelse til Naturstyrelsen, Kronjylland. Folderen kan også ses på www.nst.dk.

Hundeskov: Den østlige del af plantagen, øst for Naturstilen, er udlagt som hundeskov (se kortet). Her må du lufte hund uden snor, men under kontrol.

Yderligere oplysninger: Viborg Plantage administreres af Naturstyrelsen, Kronjylland. Find flere oplysninger på www.nst.dk.

● Viborg Plantage

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

www.nst.dk • Tlf: 7254 3000

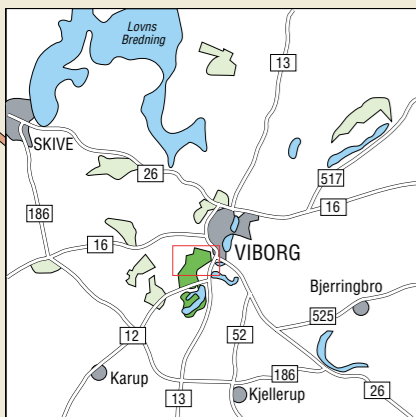
Vandreture nr. 124

Serien "Vandreture" er foldere over udvalgte naturområder, som bl.a. fås på biblioteker og turistbureauer eller hentes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

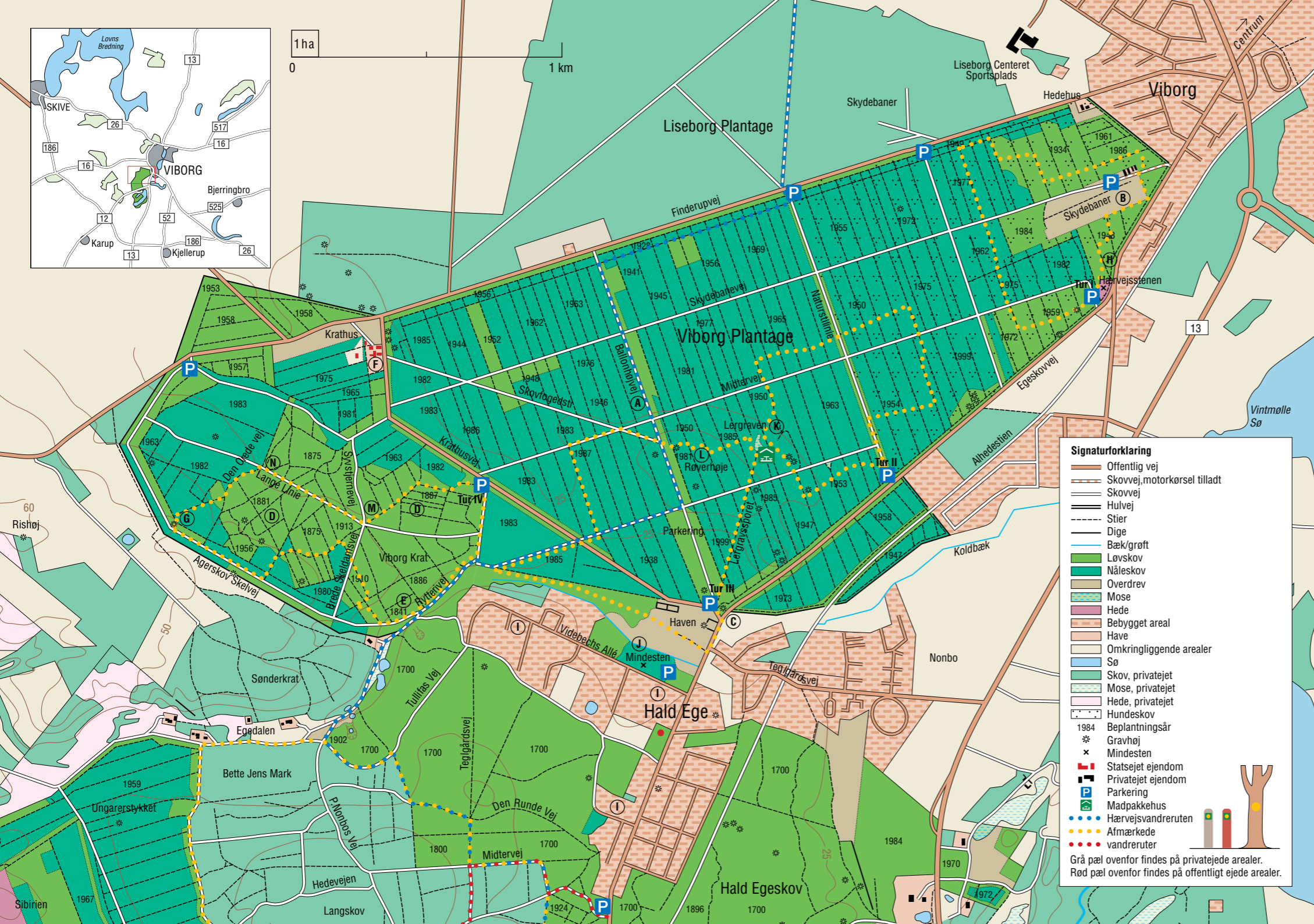

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Viborg Plantage

1 ha
0 1 km

Signaturforklaring

- Offentlig vej
- Skovvej, motorkørsel tilladt
- Skovvej
- Hulvej
- - - Stier
- Dige
- Bæk/grøft
- Lovskov
- Nåleskov
- Overdrev
- Mose
- Hede
- Bebygget areal
- Have
- Omkringliggende arealer
- Sø
- Skov, privatejet
- Mose, privatejet
- Hede, privatejet
- Hundeskov
- 1984 Beplantningsår
- * Gravhøj
- x Mindesten
- Statsejet ejendom
- Privatejet ejendom
- P Parkering
- Madpakkehus
- Hærvejsvandrerruten
- Afmærkede
- vandrerruter

Grå pæl ovenfor findes på privatejede arealer.
Rød pæl ovenfor findes på offentligt ejede arealer.

Hærvejsstenen

Vandrerruter i området

Tur I. Hærvejsstenen. Turlængde ca. 2,0 km.
Syd for skydebanen (B) findes flere bevarede hærvejsspor. Her finder du også Hærvejsstenen (H). Det er en gammel granitvejstrømle, der blev rejst i 1970'erne til minde om de mange, der i tidens løb har færdes på hærvejen. Teksten på mindestenen er forfattet af Peter Seeborg.

Tur II. Naturstien. Turlængde ca. 2,0 km.
Stien er en rekonstruktion af den natursti, der blev anlagt i starten af 1970'erne. Dengang lå der et informationshus ved P-pladsen. Langs stien satte en pensioneret biologilærer små sedler med oplysninger om, hvor der var noget interessant at se. Sedlerne blev fornyet hver 14. dag.

Tur III. Lervejen. Turlængde ca. 3,3 km.
På gravhøjen, Ballonhøjen (C) hejste militæret tidligere en signalballon, når der blev skudt på skydebanen. Lervejen er det gamle kørespor til Lergravene (K) hvor der blev gravet ler til teglbrænding før plantagen blev anlagt. Gravhøjene Røverhøje (L) er opkaldt efter nogle af de mest berømte vejfarende. Inden plantagen blev anlagt var der herfra udsigt over samtlige veje i området. Ved (A) kan man se velbevarede rester af de render, som straffefangerne fra Viborg Tugthus gravede forud for anlæg af plantagen.

Tur IV. Viborg Krat. Turlængde ca. 3,4 km.
"Jættestuen" (G) er ikke en rigtig jættestue, men dog et gravkammer fra stenalderen. Ved (E) ses en rest af det oprindelige egekrat i Viborg Krat. Syvstjernen (M) er det centrale sted, hvor syv veje i krattet mødes. Den imponerende ædelgran (N) er et af plantagens ældste træer, plantet i 1872.

Jættestuen